

BİR MEVLÂNÂ NEŞVEGÂHI: SORGUN

Öğr. Gör. Dr. Abdülkadir DAĞLAR*

Yaşadığı dönemden itibaren günümüze kadar asırlardır eserleriyle Anadolu ve Dünya insanının irfânını aydınlatan Mevlânâ üzerinde ilmî çalışmaların 15. asırda Anadolu sahasında Mesnevî şerhleri ve sözlükleri ile başladığını söylemek mümkündür. 19. yüzyıla kadar İslâm kültür coğrafyasında yapılan ilmî faaliyetler, Mevlânâ'yı ve eserlerini keşfettikleri 19. yüzyıldan sonra Batı kültüründe de görülmeye başlamıştır. Günümüze kadar Mesnevî olmak üzere, Dîvân-ı Kebîr, Rubâîler ve diğer eserlerin bilimsel usûllerle çeşitli neşirleri gerçekleştirilmiş ve üzerlerinde yüzlerce tahlilî çalışma yapılmıştır. Kitap ve makâle düzeyinde bu çalışmaların yanında bilhassa son dönemde Türkiye ve İran başta olmak üzere Batı ülkelerinde de Mevlânâ ve Mevlevîlik'i konu alan pek çok konferans ve sempozyum gerçekleştirildi.

Türkiye'de daha çok Konya, İstanbul ve Ankara'da düzenlenmiş olan bu organizasyonlara, son 5-6 yılda Manisa kültür ve ilim muhîtinde gerçekleştirilen sempozyumlar da eklenmiş; bu yolla Anadolu'nun diğer şehirlerinde de Mevlânâ ve eserlerine dâir zâten toplumsal şuuraltında var olan ilgi yeniden ortaya çıkmaya başlamıştır.

Prof. Dr. Atabey Kılıç danışmanlığındaki Erciyes Üniversitesi Klâsik Türk Edebiyatı Topluluğu 2007-2009 yılları arasında Klâsik Türk Edebiyatı Sempozyumu başlığı ile 4'ü Kayseri ve 1'i Mardin'de olmak üzere 5 sempozy-

* Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi
abdaglar@gmail.com

yumun organizasyonunu gerçekleştirmiştir. Bu öğrenci topluluğu ile Doç. Dr. Ziya Avşar'ın danışmanlığını yaptığı Bozok Üniversitesi Türkçe Topluluğu, her biri tasavvufun farklı bir vechesini konu alacak olan “Neşvegâh-ı Sûfiyâne” üst başlıklı bir sempozyum serisi başlatmışlardır.

Bu zincirin ilk halkası “I. Neşvegâh-ı Sûfiyâne: Mevlânâ, Mevlevîlik ve Mesnevî Sempozyumu” başlığı altında 25-27 Haziran 2010 tarihlerinde Yozgat'ın Sorgun ilçesinde, Sorgun Belediyesi'nin ev sahipliğinde gerçekleştirilmiştir. Sempozyumun ilk iki gününde sunulmuş olan toplam 20 tebliğin konularını genel olarak şu maddeler altında toplamak mümkündür:

1. Mevlânâ'nın hayatı ve eserlerine bakışlar,
2. Mevlevîlik tarikatının ve Mevlevîhânelerin dinî, sosyal, kültürel ve edebî hayata tesirleri,
3. Mesnevî'nin anlam dünyasına bakışlar ve onu okuyup anlamada Mesnevî şerhlerinin rolü.

Sempozyum 25 Haziran 2010 Cuma günü saat 10.00'da İlyas Arslan Sinema ve Tiyatro Salonu'nda saygı duruşu ve açılış konuşmalarıyla başladı. Ardından açılış oturumunda Hayat Nur Artıran “*Sertarîk Mesnevîhân Şefik Can Dede'nin Mesnevî Üzerine Çalışmaları*” başlıklı bildirisini ile merhum Öğretmen Albay Şefik Can'ın “Konularına Göre Açıklamalı Mesnevî Tercümesi”, “Cevâhir-i Mesneviyye”, “Okullar için Mesnevî'den seçmeler” ve “Mesnevî Hikayeleri” isimli dört eserinin ortaya çıkış süreci ve okuyucuya sunduğu kolaylıklara temas etmiştir.

Sempozyumun birinci oturumunun ilk konuşmacısı Prof. Dr. Cihan Okuyucu idi. Okuyucu, “*Hız. Mevlânâ'ya Göre İbadetin Manâ ve Muhtevası*” başlıklı bildirisinde, Mesnevî ve Fîhimâfîh adlı eserlerinden hareketle Mevlânâ'nın insan-Allâh arasındaki ibâdet ve ubûdiyyet bağları ile ilgili yorumlarını ele almıştır. Oturumun ikinci konuşmacısı Yrd. Doç. Dr. Fazlı Arslan, “*Mevlevî Mûsikîsi*” başlıklı tebliğinde ney, semâ' ve mûsikînin çok önemli tutulduğu Mevlevîlik kültüründe ortaya çıkan Mevlevî âyînlerinin temel karakterlerinden, bestelenmiş âyînler üzerine çalışmalar yapan müzikolog Rauf Yektâ'nın Mevlevî mûsikîsi için yeri ve öneminden bahsetmiştir. Üçüncü konuşmacı Arş. Gör. Kezban Paksoy, “*Tezkîre-yi Şu'arâ-yı Mevleviyye'de Yer Alan Anekdötler*” başlıklı bildirisinde Esrâr Dede'nin, şifâhî ve/veya kitâbî Mevlevî kültüründe aktarılan, Mevlevî dede, şeyh ve şâirlerinin birbirleriyle olan münâsebetlerinden kaynaklanan çeşitli anekdotları değerlendirmiştir. İlk oturumun son konuşmacısı, Yozgat matbû'ât hayatında önemli bir yere sahip olan şâir-yazar Ali Tavşancıoğlu idi. Tavşancıoğlu, “*Mesnevî'nin İlk 18 Beytindeki Zıt Kavramlar ve İşlevleri*” başlıklı tebliğinde Mevlânâ'nın “merd-zen”, “hoşhâl-bedhâl” gibi zıtlıkları kullanmış olmasındaki temel niyetini sorgulamaya çalışmıştır.

İkinci oturumun ilk konuşmacısı Prof. Dr. Atabey Kılıç, “*Mevlevîlik Kültürüne Katkı: Mesnevî Şerhleri Projesi*” başlıklı tebliğinde Erciyes Üniversitesi Eski Türk Edebiyatı kürsüsünde kendi danışmanlığında başlatılan bir projeyi, Şem’î ve Ankaravî’nin Mesnevî şerhlerinin, bir dizi doktora tezi ile bilimsel metin tenkîdi metotları ışığında ilim ve kültür hayatına kazandırılması projesini anlatmıştır. Kılıç ayrıca, bir kısmının tamamlanmış olduğu bu projenin neticelenmesi durumunda Mesnevî’nin tamamının latin harfli okunuşu, şerhlerinden hareketle Mesnevî sözlüğü gibi müteâkip çalışmaların ilim ve kültür hayatının istifâdesine sunulacağını belirtmiştir. Oturumun ikinci konuşmacısı Doç. Dr. Ziya Avcı, “*Yolunu Kaybetmiş Kervanı Menzile Çağırın Bir Münâdî: Mesnevî*” başlıklı bildirisinde Mevlânâ’nın, asıl vatanından ve aslî kimliğinden uzaklaşmış insanları Mesnevî aracılığı ile orijine ve hedefe nasıl davet ettiğinden bahsetmiştir. Üçüncü konuşmacı Öğr. Gör. Dr. Abdülkadir Dağlar, “*Şem’î’nin Mesnevî’yi Lafzen Okuma Teklifleri*” başlıklı tebliğinde, Şem’î Şem’ullâh’ın, Şerh-i Mesnevî adlı eserinde sık sık aruz vezni, kâfiye ve gramer kılavuzluğunda Mesnevî beyitlerinin lafzen nasıl okunması gerektiğine işâret ettiği üzerinde durmuş; Şem’î’nin bu okuma tekliflerini Tâhirü’l-Mevlevî ve Hüseyin Top’un okuma teklifleri ile kısmen mukâyese etmiştir. Dördüncü tebliğin sahibi Arş. Gör. Dr. Turgut Koçoğlu, “*Mesnevî Şârihlerine Göre Mesnevî’deki Hayvan Sembollerinin Taşıdığı Anlam ve Kavramlar*” başlıklı bildirisinde başta Şem’î ve Ankaravî olmak üzere diğer Mesnevî şârihlerinin şerhlerinden de istifâde ile Mesnevî’deki hayvan sembolizminin ana kodlamaları üzerinde durmuştur. Oturumun son konuşmacısı Okt. Ahmet Tanyıldız da “*Ankaravî Şerhi’nin Te’lîf Süreci*” başlıklı tebliği ile Mevlevîlik dünyasının “Hazret-i Şârih”i İsmâîl Rusûhî-yi Ankaravî’nin ayrı ayrı eserler hâlinde Mesnevî’nin Arapça mukaddimesi ve ilk 18 beytinin şerhleri ile birlikte, ilk cildinin üç aşamalı tedricî şerhini, daha sonra diğer ciltlerin ve hattâ yedinci cildinin şerhini bir çoklu şerh projesi çerçevesinde nasıl te’lîf ettiğini anlatmıştır.

Üçüncü oturumun ilk konuşmacısı Prof. Dr. Hayrettin Rayman, “*Hacı Bektaş-ı Velî, Yunus Emre ve Mevlânâ Bağlamında Hoşgörü*” başlıklı bildirisinde, Orta Anadolu’nun 13. yüzyıldaki bu etkili üç sûfisini, eserlerindeki hoşgörü anlayışları çerçevesinde bir arada değerlendirmiştir. İkinci konuşmacı Arş. Gör. Nurgül Sucu “*Bir Beytin Işığında Gönül Aynası ve Mevlânâ’nın ‘Gönül’e Bakışı*” başlıklı tebliğinde Mesnevî’nin “Senin can aynan neden gammaz değildir, bilir misin? Çünkü onun yüzü kir ve pastan arınmamıştır.” anlamındaki beytin çeşitli Mesnevî şerhlerindeki yorumlarından hareketle Mevlânâ’nın gönüle bakışına temas etmiştir. Üçüncü konuşmacı Okt. Zehra Gümüş “*Mevlevîler Râgıb Olsun İçin Kût-ı Cân’a Yazılan Tuhfe-yi Şâhidî ve Şerhi Tuhfe-yi Mîr*” başlıklı bildirisinde, Muğlalı Şâhidî Dede’nin 15. yüzyılda kaleme aldığı, bir Mesnevî sözlüğü sayılan manzûm Tuhfe-yi Şâhidî ile bu sözlüğün 16. yüzyılda yazılmış bir şerhi olan Tuhfe-yi Mîr hakkında şekil ve muhtevâlarını değerlendi-

ren bilgiler vermiştir. Oturumun son konuşmacısı Ahmet Kubilay da “*Mesnevî-yi Şerîf Odaklı Bir Doğru Okuma Denemesi*” başlıklı tebliğinde, Mevlânâ’nın en doğru şekilde yine Mevlânâ ile anlaşılabilmesi anlayışından hareketle Mesnevî’nin anlam anahtarlarının yine Mesnevî’de bulunduğunu dile getirmiştir.

26 Haziran 2010 Cumartesi günü saat 09.00’da başlayan dördüncü oturumun ilk konuşmacısı Esin Çelebi Bayru “*Bir Değer Eğitimi Kitabı Olarak Mesnevî*” başlıklı bildirisinde, Mesnevî’yi merkeze alarak, Mevlânâ’nın insan, beden, cân gibi değerlerle ilgili bakış açılarını ve yorumlarını ele almıştır. İkinci konuşmacı Prof. Dr. Hüseyin Akkaya, “*Şeyh Gâlib Dîvânı’nda Mevlânâ*” başlıklı tebliğinde Mevlânâ’nın, Gâlib Dîvânı’nın hemen hemen tümüne damgasını bir şekilde vurduğunu, Gâlib’in en şahsî şiirlerinde bile âşikâne veya nihânî olarak Mevlânâ felsefesini, sevgisini ve izlerini görmenin mümkün olabileceğini bildirmiştir. Üçüncü konuşmacı Öğr. Gör. Mehmet Veysi Dörtbudak “*Mahfil Dergisinde Hz. Mevlânâ Şiirleri*” başlıklı bildirisinde, 20. yüzyılın ilk yarısında Tâhirü’l-Mevlevî’nin çıkardığı Mahfil’in şekil ve muhtevâsına dâir bilgiler vermiş, Mevlânâ ile ilgili şiirlere ait (şâir, sayı vb.) nicel değerlendirmelerde bulunmuştur. Dörtbudak, konuşmasında Manisa-Yozgat/Sorgun arasındaki yolculuğun ilhâmıyla kaleme aldığı Mevlânâ şiirini de hâzırûn ile paylaşmıştır. Oturumun son konuşmacısı Arş. Gör. Gökhan Tunç da “*A’mâk-ı Hayâl’de Mesnevî’nin İzleri*” başlıklı tebliğinde, Filibeli Ahmet Hilmi’nin, eserinin motif ve felsefe örgüsünü oluşturmada Mesnevî’den istifâde ettiğini örneklerle ortaya koymuştur.

Sempozyumun beşinci, son oturumunun ilk konuşmacısı Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu “*Mesnevî’de Hz. Mûsâ ve Çoban Hikâyesi*” başlıklı tebliğinde, Mevlânâ’nın, Hz. Mûsâ ile Çoban arasında geçen olayı tahkiye etmesiyle vermek istediği dersleri ve ulaşmayı hedeflediği evrensel amaçları günümüze ışık tutacak şekilde izah etmiştir. Oturumun ikinci konuşmacısı Yrd. Doç. Dr. Nuri Şimşekler de “*1001 Günlük Mevlevî Çilesi: Mutfakta Pişen Canlar*” birer Mevlevî eğitim merkezleri olan Mevlevîhânelerde mübtedî nev-niyâzın 1001 gün süren çille eğitimi süresince hangi formal aşamalardan geçtiği, bu süreçte karşılaşılan yaptırımlar, cezâlar ve bunun gibi konular hakkında, tarîkatın temel kaynaklarından hareketle bilgiler vermiştir.

Prof. Dr. Hüseyin Akkaya’nın yönettiği değerlendirme oturumunda hem Akkaya hem de sırasıyla Hayat Nur Artıran, Esin Çelebi Bayru, Prof. Dr. Cihan Okuyucu ve Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu sempozyumla ilgili duygu ve düşüncelerini aktarmışlardır. Bu oturumda, sempozyumda bilimsel soğukluk ve mesâfenin sûfiyâne-Mevlevî neşve ile dengelendiği, programa düzenleyici, destekleyici, konuşmacı, dinleyici ve aktarıcı olarak katılan herkesin yekvücut olduğu ifâde edilmiştir. İstanbul, Ankara ve Konya gibi şehirlerin yanında Yozgat’ın bir ilçesinde böyle bir organizasyonun neşv ü nemâ

bulmasının da, kendinden sonraki benzeri faaliyetlere örnek olacağı düşünülerek, takdire şâyân ve sevindirici bir durum olduğu belirtilmiştir.

Sempozyumun bu bilimsel programı devam ederken, oturum aralarında neyzen Dr. Hakkı Tekin ve neyzen Erkan Sezer eşsiz nefesleriyle misafirler ney ziyafeti verdiler. Sempozyumun ilk gün akşamı katılımcılar Sorgun esnafından ilim ve kültür âşığı Mustafa Sapsal'ın çardağında irfânî bir kültür sohbetinde bir araya geldiler. Sempozyum katılımcıları ikinci gün oturumların ardından Sorgun Belediye Başkanı Ahmet Şimşek'e makamında teşekkür ziyaretinde bulundular. Aynı günün akşamında da Sorgun'da tarih öğretmenliği yapan ve mesâî dışı vaktinde eşiyle birlikte naht sanatının mükemmel eserlerini veren Hüseyin Akbař'ın, sanat atölyesine çevirdiği evinde toplandı; burada Türk tasavvuf kültürü ve Mevlevîlik üzerine tadına doyumaz sohbetler yapıldı. Sempozyumun üçüncü günü ise Sorgun civarındaki antik kültür ve medeniyet merkezleri ziyaret edildi.

Sempozyumun dikkat çekici yönlerinden biri de Türkiye'deki Mevlânâ ve Mevlevîlik ile ilgili dernek, vakıf ve merkez yöneticilerini bir araya toplaması idi. Uluslar Arası Mevlâna Vakfı başkan vekili Esin Çelebi Bayru, Şefik Can Uluslararası Mevlâna Eğitim ve Kültür Derneđi başkanı Hayat Nur Artıran, Mevlânâ Araştırmaları Derneđi başkanı Prof. Dr. Adnan Karaismailoğlu, Selçuk Üniversitesi Mevlâna Araştırma ve Uygulama Merkezi müdürü Yrd. Doç. Dr. Nuri Şimşekler ve Mevlânâ Düşüncesi Araştırmaları Derneđi başkanı Öğr. Gör. Mehmet Veysi Dörtbudak'ın tebliğleriyle sempozyuma iştirâk etmeleri de Sorgun gibi bir Anadolu ilçesinde Mevlânâ ve Mevlevîlik üzerine böyle bir sempozyumun düzenlenmiş olmasına bir destek mâhiyeti de taşıyordu.

Erciyes Üniversitesi ve Bozok Üniversitesi gibi iki Orta Anadolu üniversitesinin Klâsik Türk Edebiyatı Topluluğu ve Türkçe Topluluğu olmak üzere iki öğrenci topluluğunun birlikte organizasyonu ve Sorgun Belediyesi'nin ev sahipliğinde düzenlenmiş olan bu sempozyum, hem diğer üniversitelerin öğrenci topluluklarına hem de Anadolu'nun diğer ilçe belediyelerine bir örnek olması yönüyle ayrı bir önem taşımakta idi. Adları geçen öğrenci topluluklarının danışmanları ve öğrencileri, Sorgun Belediyesi ile Sorgun Millî Eğitim Müdürlüğü yöneticileri ve Yozgat-Sorgun esnafının ortak bir heyecanla samîmî ve hasbî olarak bir araya gelmeleri ve sempozyumun üç gününü de birlikte güzel bir şekilde geçirmeleri Mevlânâ rûhunu tecellî ettirmesi bakımından önemli idi.

Bu tür bilimsel organizasyonların tekrar düzenlenmesi ümidi içinde bu sempozyuma her türlü desteğinden ötürü Sorgun Belediye Başkanı Ahmet Şimşek ve Sorgun Millî Eğitim Müdürü Yusuf Yazıcı, Erciyes Üniversitesi Klâsik Türk Edebiyatı Topluluğu danışman hocası Prof. Dr. Atabey Kılıç ve

Bozok Üniversitesi Türkçe Topluluğu danışman hocası Doç. Dr. Ziya Avşar şahsında bu öğrenci topluluklarının emeği geçen öğrencileri, sempozyum düzenleme kurulu üyeleri ve sempozyuma konuşmacı ve dinleyici olarak iştirâk eden tüm misâfirlere teşekkür, hakkı teslim edilmesi gereken bir borçtur.